

W. D. HOWELLS

VARĂ INDIANĂ

Traducere: MARIA-ANA TUPAN

EDITURA ORIZONTURI

La mijlocul lui Ponte Vecchio din Florența, acolo unde trei arcade întrerup șirul micuțelor dughene ale giuvaiergiilor ce scilipesc de o parte și de alta, îngăduindu-ți să te apropii de parapet, Colville zăbovea la colțul unui magazin, cu privirile ațintite pe râu. Era după-amiaza târzie a unei zile de ianuarie, ce începuse prin a fi caldă și senină, dar, pe măsură ce orele treceau, își schimbase înfățișarea, amenințând acum cu ploaie din cerul acoperit de cenușii nori trecători. Probabil că la munte ploua deja, căci torentul galben ce clocotea și se învârtejea în jurul stâlpilor podului se umflase brusc, revărsându-se peste zidul cheiului Lung'Arno și îndreptându-și unda amenințătoare înspre parcul Cascine, unde se pierdea printre șirurile de ploi ce păreau să se alinieze în curmezișul cursului său, lăsându-și vârfurile delicate să se confunde cu paloarea orizontului coborât.

Atât orașul, traversat de șerpuitorul Lung'Arno cu domurile și turnurile sale suspendate în văzduhul lipsit de strălucire, cât și împrejurimile, cu vilele albe și chiparoșii negri ce întrerup monotonia întinderilor cenușii ale livezilor de măslini de pe povârnișurile dealurilor, îi deveniseră deopotrivă de insuportabile, iar Colville descoperea un fel de satisfacție răzbunătoare în capacitatea sa de a ignora podoabele peisajului și arhitecturii din jur. Izolarea îi era atât de desăvârșită, în vreme ce privea meditativ râul, încât avu impresia că se afla pe podul Străzii Principale din Des Vaches, Indiana, uitându-se în jos la cursul cafeniu-roșiatic al râului Wabash. Nu simțea niciun fel de iubire pentru râul acela și nici pentru ambițiosul oraș înălțat pe malurile sale, dar, de când se trezise în dimineața aceea, îl stăpânise tot mai intens convingerea că fusese un mare prost părăsindu-le. Își asu-mase, de fapt, imensul risc de a-și reteza brusc cursul vieții

de albia ce-i fusese mulți ani hărăzită, deviindu-l din nou într-o direcție părăsită cu mult timp în urmă. Un asemenea gest nu putuse izvorî decât dintr-un puternic impuls al conștiinței, sau dintr-un profund dezgust, iar în cazul lui Colville, era vorba de dezgust. Suferise o amară dezamăgire în orașul pentru a cărui prosperitate își cheltuise energiile celor mai buni ani și a cărui favoare crezuse că o câștigase în mod strălucit.

Făcuse, fără îndoială, un ziar foarte bun din *Democrat-Republican* ce apărea în Des Vaches; valoarea sa era recunoscută pe tot cuprinsul statului și se mândreau cu el cetățeni din Des Vaches de diverse orientări politice. Le plăcea să citească în fiecare dimineață ce le spunea Colville; socoteau că, în felul lui, era cel mai deștept bărbat din stat și pretindeau că nu se mai afla condeier de talia lui la niciunul din ziarele Indianapolisului. Îi iertau unele erezii politice de dragul talentului; îi tolerau capriciul comerțului liber, râdeau cu îngăduință atunci când milita pentru reforma serviciilor publice și nimeni nu-i găsea cine știe ce vină atunci când *Democrat-Republican* examina candidatura unui anume politician din partidul său, pentru Congres. Când însă Colville îngădui ca propriul său nume să fie folosit de partidul din opoziție, oamenii se ridicară cu vehemență, apărându-l cu o imensă majoritate. Așa a susținut candidatul desemnat. După opinia aceluia domn, faptul atrăgea o serioasă incriminare de trădare; în orice caz, fusese o glumă bună din partea conducătorilor democrați atunci când și-l însușiseră pe Colville, deși aparținea trup și suflet familiei republicanilor. Indiferent de substrat, acuzațiile răniră fără leac mândria lui Colville. El se trezi dezonorat în fața comunității nu numai ca un teoretician și un doctrinar lipsit de simț practic, dar chiar ca un om periculos; ceea ce era și mai rău, el nu se putea absolvi pe de-a-ntregul de rea-credință. Îl chinuia conștiința într-o măsură și mai mare decât mândria. Republicanii făcură rost de bani și găsiră un tipograf care să scoată

un ziar în opoziție cu *Democratic-Republican*. Plin de dispreț, Colville se oferă să-și vândă drepturile sale de editare comitetului însărcinat cu editarea noului periodic, iar acesta

Răi acceptă condițiile. cărți

În privința vieții particulare, Colville constata o revenire a vechii amabilități față de el; norocosul său adversar se folosi de primul prilej pentru a-și turna cenușă în cap în public, strângând mâinile lui Colville în văzul tuturor, în lunile în care mai rămăsese pe loc pentru a-și lichida afacerile în urma vânzării ziarului, *Post-Democrat-Republican* (ziarul combinase titlurile a două din predecesoarele sale, după moda publicațiilor) se întrecu în aluzii măgulitoare la adresa lui. Din politețe, noul periodic răspândi versiunea că fostul ziarist mergea în Europa pentru a-și vedea de sănătate, afectată din pricina eforturilor publicistice, și promitea chiar cititorilor săi că vor afla din când în când vești despre el în paginile sale. În unele din aluziile la adresa lui, Colville simți înțepătura unei fine ironii, o practică pe care el însuși o introdusese la *Democrat-Republican*; și atunci realizează, cu un sentiment de privațiune, curiosul fapt că un ziarist cu personalitate perpetuează tradiția pe care a creat-o la ziarul său într-o asemenea măsură încât, părăsindu-l, pare să ducă foarte puțin cu sine. În adâncul inimii, recunoștea că ziarul era la fel de bun ca oricând. Subalternii săi, care se străduiseră să-l imite, păreau să scrie tot atât de bine și acum și onestitatea nu-i îngăduia să accepte consolarea oferită de acei prieteni care-i spuneau că *Post-Democrat-Republican* decăzuse simțitor. În afară de faptul că era mai *stalwartian* în republicanismul său⁵ și că virase cu o sută optzeci de grade în pro-

⁵ *Stalwarts*: denumire dată inițial unui grup de republicani care, în timpul administrației lui Hutherford B. Hayes, s-au opus retragerii sprijinului militar al adeptilor partidului lor din sud. Erau pentru o politică de distribuire a posturilor în stat între reprezentanții partidului lor și de reducerea fondurilor destinate serviciilor publice. Mai târziu, termenul a ajuns

blema taxelor, ziarul nu se schimbasesc prea mult. Păstrase același ton decent pe care i-l imprimase și-și menținea calitățile literare de care fusese atât de mândru. Noua conducere trebuie să fi intuit faptul că popularitatea ziarului, mai ales printre femei, se datora în mare parte atenției selecției de versuri și proză, știrilor din viața literară și cronicilor detaliate și incitante, cu lungi extrase din cărți. Colville se îngrijise mult timp de acest sector, iar tânărul său redactor rămăsese pe loc. Faptul că ziarul continua să fie foarte bun, ceea ce nu ar fi putut nega nici de-ar fi dorit-o, îl făcea să se simtă slab și secătuit și, în parte din pricina acestui sentiment, refuză propunerile, susținute de mari sume de bani, de a edita un ziar independent în Des Vaches. Parcă nu avea suficientă energie pentru o asemenea întreprindere, chiar dacă, în privința vieții publice, nu-l stăpânea acel puternic dezgust nutrit pentru oraș și locuitorii săi. Voia să plece, să plece undeva departe, și odată cu abrupă și totală schimbare a stării sale de spirit, reveni la o perioadă din viață când nici nu visa la ziaristică, politică și ambițioase candidaturi pentru Congres.

Pe vremea aceea era un foarte tânăr arhitect, înclinând către partea literară a profesiunii sale, ceea ce-l făcea să întârzie, cu eseurile lui Ruskin în mână, printre capodoperele goticului italian, când ar fi fost poate mai profitabil să conceapă vile cu acoperișuri roșii, multe verande și ferestre cu vitralii pe coasta Noii Anglii. Scrisese un articol pentru o revistă, foarte ruskinian în stil, despre motivele zoomorfe ale pilaștrilor lombardici din Verona, în care-și arăta disprețul pentru motivele arhitecturale moderne. Colindase peninsula de la un capăt la altul, dedicându-și însă cea mai mare parte a timpului Italiei de Nord. La Venetia, întâlnise o față, pe care o

să desemneze o clică de senatori republicani care au cerut acordarea unui al treilea mandat președintelui U.S. Grant și s-au opus ulterior administrației președintelui James A. Garfield.

urmase apoi la Florența. Iubirea nu-i fusese încununată de noroc; plecând, ea îl lăsase în posesia unei adevărate comori pentru unul cu temperamentul său: o inimă sfărâmată. De pe atunci începuseră să se risipească visele sale romantice, lăsându-l să trăiască în lumina limpede a obișnuitului diurn. Mai zăbovea încă la Florența, fără să aibă habar de binele survenit în viața sa, închizându-se în sine de durerea vanității rănite, când primi o scrisoare din partea fratelui mai mare, care-i propunea să vină și să-și dea cu părerea în privința arhitecturii din Des Vaches. Fratele său trăia de șapte ani în Des Vaches, unde posedea terenuri, o mină de plumb și, planul unei căi ferate, și-și adăugase ulterior acțiunilor sale un cotidian. De fapt, adăugase două ziare, deoarece devenind pe neașteptate și aproape fără voia sa proprietarul ziarului *Republican* din Des Vaches, îi venise ideea să creeze o mare publicație locală, cumpărând în consecință *Wabash Valley Democrat* și unindu-le sub titlul *Democrat-Republican*. Aproape de la început avu însă neplăceri cu editorii și atunci își aminti, firește, de fratele său cu talent literar, care se یرهsea de vreun an sau doi prin Europa. Adevăratul său scop era acela de a-și determina fratele să preia conducerea ziarului.

Colville răspunsese invitației, căci în momentul acela ar fi fost dispus să meargă oriunde, iar resursele sale financiare se împuținaseră și trebuia să înceapă să lucreze ceva. Mai păstra încă în el o suficientă doză de romantism pentru a se îndrăgosti pe nevăzute de acel loc ce fusese astfel botezat de vechii *voyageurs* francezi din pricina unei turme de bivolițe pe care le văzuseră păscând la marginea taberei lor. Ajuns acolo, orașul nu-i plăcu. Simți că îl detestă; rămase însă pe loc și, cum ultimul lucru, de care să fi avut nevoie cei din Des Vaches era un arhitect, întrucât tribunalul și pușcăriile fuseseră deja construite, el deveni, cam fără voia sa, un om de presă. Cu timpul prinse gustul intimității comice a vieții din jurul său, iar când comunitatea ajunsese la concluzia că nu era prost –

la început plutiseră îndoieli din pricina accentului său estic și a croitorului newyorkez – se văzu obiectul unei măgulitoare popularități. La timpul potrivit, Colville cumpără ziarul, de la fratele său. Îndrăgi foarte mult viața de gazetar grație caracterului ei spectaculos și a infinitei varietăți. Cu șase săptămâni mai înainte de a-și vinde ziarul, ar fi râs dacă i-ar fi spus cineva că se va întoarce vreodată în Europa pentru a-și relua preocupările artistice. Iată-l însă acum pierzându-și vremea pe Ponte Vecchio, la Florența, unde venise cu intenția de a-și reîmprospăta studiile anterioare, după care avea să se întoarcă și să le fructifice la New York. Înaintea plecării în străinătate, își spusese că nu avea de ce să se grăbească; dispunea de suficienți bani pentru zăbavă. Cu toate acestea arhitectura rămânea obiectul său de studiu, căci trăise mult timp într-o comunitate în care fiecare individ ducea o viață foarte activă și, fără să-și dea seama, Colville datora orașului Des Vaches ideea că o viață fără un scop anume este dezonorantă pentru un bărbat.

În tot acest timp, îl durea cumplit pierderea ocupației de care singur se văduvise; în vreme ce gândea la cu totul alte lucruri, în vreme ce vorbea de chestiuni total diferite, în mijlocul viselor nocturne, se întâmpla să tresară realizând brusc faptul că nu-și mai avea ziarul. Înțelegea acum mai bine ca oricând că, vreme de cincisprezece ani, nu respirase decât pentru acel ziar, că, fără el, se simțea pierdut și parcă epuizat. Il păli un dor ridicol, ce era mai curând expresia mistuitoarei păreri de rău de a fi părăsit acel mod de viață decât nostalgia orașului, și în mintea sa începură să se contureze primele paragrafe ale unei scrisori adresate ziarului *Post-Democrat Republican*. Ori de câte ori pleca de acasă, pentru a merge la New York sau Washington, ori pentru a-și petrece cele câteva săptămâni ale vacanței de vară pe malul râurilor canadiene sau pe coasta Noii Anglii, obișnuia să scrie cititorilor săi, al căror interes pentru ceea ce vedea și simțea știa că-l poate acapara cu ușurință. Și de această dată se pomeni adresându-li-se cu

sinceritatea și familiaritatea caracteristice gazetarului din comunitățile restrânse. Începu prin a le mărturisi eșecul unora din speranțele cu care se întorsese la Florența și-i avertiză că nu trebuiau să aștepte din partea sa ceva de genul obișnuitei corespondențe de călătorie. Nu era însă atât de original în opiniile sale pe cât credea; căci oricare turist care vine la Florența așteptându-se să fie împresurat de clasicul cortegiu de impresii suferă, probabil, o dezamăgire, afară de cazul când ajunge aici foarte tânăr și pentru prima oară. E un oraș atât de bine cunoscut la suprafață, încât ai impresia că te întâmpină o colecție de imagini ale propriei persoane; acestea sunt surprinse din cele mai izbitoare perspective, bineînțeles, dar le-ai mai examinat odată și ai tendința de a le privi în mod critic. Anumite emoții, anumite senzații lipsiră la reîntâlnirea lui Colville cu familiarele monumente, ce păreau să aibă un aer suficient și indiferent, ca și cum faptul că mii de călători se zgâiseră la ele atâta amar de vreme ar fi ucis sensibilitatea pe care ne place s-o atribuim obiectelor de interes de pretutindeni.

Viața ce se derula cu vioiciune în jurul său, cuprinsă parcă de o euforie instantanee, nu avea un mai mare efect asupra sa. Spectacolul de operetă era încă prezent: bărbații cu mantiiile aruncate statuar peste umărul stâng lunecau în lungul străzilor ori pozau în atitudini studiate, purtând discuții aprinse pe trotuare; drama tocmelilor, antrenând disprețul clientului și patosul vânzătorului, răzbătea prin ușile deschise ale prăvăliilor; doamne frumoase, cu priviri pătrunzătoare, și fete cu capul descoperit se iveau la tot pasul; cafenelele erau înțesate de bine cunoscutele siluete aplecate peste ziare și cești de cafea; ofițerii străluceau ca și înainte, cu lungile trabucuri în gură, cu săbiile ce jucau pe frumoasele lor coapse și cu pintenii zăngănind; filfizoni, însoțiți de cățeluși în lesă și cu chipurile înflorite de zâmbet, se proțăpeau în fața cofetăriilor pentru a fi studiați de doamnele în trecere; bătrâna cerșetoare

sta și acum cocârjată peste *scaldino*⁶ la ușa bisericii, iar tânărul infirm de care încercase să scape grăbind pasul îl cronometraseră cu precizie de secundă de pe celălalt trotuar. În piețele înșorite, se simțea obișnuita căldură, iar pe străzile afundate și înguste îl întâmpinau, ca niște vechi cunoștințe, umezeala și mirosul greu. Toate acestea își pierduseră în parte farmecul: meșteșugari care veneau la ușile modestelor lor dughene pentru a lumina vreo mică piesă de tâmplărie, cizmărie sau spoitorie; mulțimile care se scurgeau pe mijlocul străzilor laolaltă cu căruțele cu butoaie de vin și trăsurile cu cai; grandoarea sterilă a palatelor îngrămădite pe întortocheatele străzi principale; frigul blând dar insinuant al iernii sudice, asprindu-se la umbră și muindu-se la soare, dezmințit pretutindeni de puzderia de fructe și flori și de verdeța grădinilor ce se zăreau prin porțile de fier forjat și pe deasupra zidurilor înalte; cetele de sărântoci trândavi, care se sprijineau permanent sau temporar de fundațiile edificiilor orientate spre sud; prelați, călugări și călugărițe în trecerea lor lunecoasă; pocnetele biciuștilor nerăbdătoare; bătaia clopotelor ce inunda la anumite ore orașul, pentru a face brusc loc zarvei căldărilor; aluaturile prăjite în aer liber cu izul lor de grăsime încinsă; tropăitul soldaților și fanfara goarnelor și cornurilor răsunând în ritmuri vioaie – acestea și încă o mulțime de alte imagini și incidente caracteristice mai stârneau ecou în conștiința în care odinioară produsese o euforie a noutății. Ecoul era slab însă; sufletul nu i se mai încălzea ca atunci când le închisese în el ca pe niște comori la fel de prețioase.

Simțea, firește, o plăcere în a recunoaște unele din amănuntele experiențelor sale anterioare la Florența. Nimerise odată în timpul unei *festa*⁷ când nu poți face nimic, iar el se simțise mai mult decât consolată de tandra compasiune cu care

⁶ Recipient de lut în care arde un foc mic pentru încălzirea mâinilor (it.).

⁷ *Festa* – sărbătoare populară (it.).

fusese asigurat că nu i se va putea repara cufărul mai devreme de două zile; uitase cu desăvârșire și de sărbători și de compasiune. În seara aceea, piața în care zăbovea apărea privirilor sale absente acoperită de nea; apoi realizează că era vorba de alba lumină selenară a Italiei, pe care, de asemenea, o uitase.

II

Colville atinsese tocmai acest punct în sarcasticul examen al propriei stări de spirit, spre folosul ultimilor săi cititori din *Post-Democray-Republican*, când deveni conștient de foșnetul ușor al unor veșminte, însoțit de murmurul discret al unei voci ce-i ignora prezența, nedorind să i se impună atenției, în vreme ce-și afirma, totuși, un drept comun asupra peisajului pe care îl stăpânise până atunci singur. Privi în jur, așteptându-se, instinctiv, la o demonstrație de stil și armonie, și nu fu dezamăgit. O doamnă, care-și înălța cu grație capul și-și purta trupul drept, aducând cu Sarah Bernhardt⁸ prin profilul cu umerii trași în spate și coatele strâns lipite de trup, îi arăta feței de lângă ea succesiunea de poduri.

– Primul este Santa Trinita, următorul Carraia, iar acela de jos de tot, de lângă Cascine, este podul de fier. De Cascine ți-amintești – parcul prin care ne-am plimbat cu trăsura, e păduricea de colo.

O imprecizie trădând atenția dispersată se strecurase nu atât în cuvintele cât în tonul doamnei.

Colville simțea că ea aștepta momentul potrivit pentru a-și întoarce capul delicat, căreia toca îi dădea un aer sculptural, și a-i arunca o privire furișă, iar el îi acordă involuntar doritul pretext prin zgomotul vag pe care-l produse schimbându-și

⁸ În 1880, după o stagiune triumfătoare la Londra, celebra actriță franceză întreprinde șase turnee în America, stârnind elogiile presei și entuziasmul publicului.

poziția, în așa fel încât să poată pleca numaidecât ce va fi văzut dacă era ori nu frumoasă. La vârsta de patruzeci și unu de ani, aceasta încă mai este o întrebare importantă pe care și-o pune un bărbat cu privire la oricare femeie.

– Domnul Colville!

Surpriza moderată din tonul cu care fusese rostită această exclamație îl convinsese pe Colville, la o reexaminare rece a situației, că doamna îl recunoscuse mai înainte ca ochii lor să se fi întâlnit.

– Dumneavoastră, doamnă Bowen! exclamă, la rându-i.

Ea îi întinse brațul rotund și delicat, strângându-i cordial mâna cu mâna ei înmănușată. Mănușa se încreți bogat peste mâneca rochiei, până la jumătatea cotului. Îi cerceta întrebătoare chipul pentru a ghici în ce măsură și în ce fel o găsea el schimbată și păru mulțumită să constate că examenul nu-i era deloc defavorabil, căci îi aruncă un zâmbet strălucitor, iar restul privirii și-l dedică unui examen fulgător al fizionomiei lui Colville: conturul destul de atrăgător al feței, cu barba și mustățile brune, tunse scurt, deformate puțin de zâmbetul ironic și conștient de sine ce mustea sub ele; ochii de nepătruns, cu o privire puțin obosită; părul castaniu, ușor grizonant, ivit de sub pălăria pe care și-o ținea încă în mână. Depășea puțin statura medie și trebuie spus că nici chipul, nici silueta nu-și păstrasera trăsăturile tinerești. Ambele erau ceva mai dure decât atunci când îl văzuse doamna Bowen ultima oară, iar liniile corpului încălcău ici și colo limitele strictei simetrii. Ea însăși se afla în acea perioadă a vieții, când, cel puțin din punctul de vedere al unui observator de vârstă mijlocie, înfățișarea unei femei are un farmec ce lipsește primei ei înfloriri. Caracterul i se vedește mult mai limpede în trăsăturile chipului, prin care vorbesc înseși inima și sufletul. Chiar tinerețea spiritului răzbate acum la suprafață.

– Te-aș fi recunoscut oriunde te-aș fi întâlnit, exclamă ea cu o evidentă plăcere de a-l revedea.